

CE A FOST LA BARCELONA

Parlamentul european a declarat anul 2008 *An european al dialogului intercultural*. Plecând de la această inițiativă, miniștrii Afacerilor Străine ai țărilor euro-mediteraneene au avut și ei o alta, proclamând 2008 ca an al dialogului între culturile euro-mediteraneene. Cu alte cuvinte, o ocazie prețioasă de a stabili politici culturale și sociale susceptibile de a favoriza dialogul euro-mediteranean. Un dialog care numai în aparență se poate stabili fără greutate. În realitate, memoria istorică, religioasă și politică aduce asupra evenimentelor unghiuri diferite de interpretare și opinii diferite. În plus, sunt stereotipiile mereu prezente în surprinderea schimbătoare realități din societatea contemporană. Din această cauză, comunicarea dobândește o importanță foarte mare. Pentru că arată voința de a dialoga. Și atunci dialogul devine mai eficace, își creează posibilități de promovare, captează elementele necesare pentru o mai bună înțelegere a culturilor și civilizațiilor. Așa au apărut în ultimii ani o mulțime de inițiative, de programe cu adevărat de luat în considerare pentru valoarea lor prezentă și de perspectivă: *EuroMed Heritage*, *EuroMed Information e Communication*, *EuroMed Jeunesse* și *EuroMed Genre*.

O inițiativă de dialog cultural a avut loc și la 22-23 mai la Barcelona, cu prilejul oferit de apariția celui de al 10-lea număr al revistei *Quaderns de la Mediterrania*, excelenta publicație a Institutului European al Mediteranei (*Institut Europeu de la Mediterrania*). O publicație de 408 pagini, de data aceasta cu articole semnate de Umberto Eco, Bronislaw Geremek, Claudio Magris, Predrag Matvejevic ș.a., cu un interviu acordat revistei de Manuel Durao Barroso. Foarte bune articole (în total 45), de rapidă și incitantă luare în posesie a unor subiecte specifice: strategii ale globalizării, riscuri ale dialogului, Europa ca o comunitate, creștinii din Siria, Tomaso de Lampedusa, interculturalitate și multiculturalitate, *malentendu*-urile culturale, identitatea culturală azi, impactul în lumea arabă a schimbărilor din Europa, coexistența cu Islamul, Rusia și Mediterana, proiectul Europa în Lituania, cinematografia și alteritatea plurală, marginalizarea etc. Argumente susținute de profesori de sociologie, de istorie, critici literari și de artă, scriitori, susținute cu inteligență, din unghiuri de vedere noi, cu multe idei puse în circuit. Realmente o revistă foarte reușită.

Între semnatari, la cererea revistei, am fost și noi, cu o scurtă sinteză a identității românești. Sinteza pleacă de la faptul că țara românilor nu aparține nici Europei Centrale, nici Balcanilor, nici necuprinsului slav de la Răsărit. E la încrucișarea lor și e câte ceva din toate acestea. Iar istoria românilor este o istorie de frontiere: la extremitatea Imperiului Roman, a Imperiului Bizantin, la marginea expansiunii otomane, ruse sau, mai târziu, apusene. O situație care, pe de o parte, a creat o stare de izolare a acestui spațiu, de marginalizare, iar, pe de alta, a determinat o păstrare a unor valori autohtone tradiționale mult dincolo în timpurile moderne. Situația în care s-a găsit acest spațiu a determinat o asimilare de influențe, diferențiată în funcție de regiuni sau de epoci, dar totdeauna prezentă. O neîncetată circulație de oameni și valori, proprie teritoriilor deschise.

Ca și Europa din care face parte, România este o sinteză a diversităților, care, din cauza instabilității permanente, n-au avut vremea necesară a se topi și redefini. Pe de altă parte, a existat întotdeauna în acest spațiu o măsură, care a împiedicat excesul și a provocat o rezistență. Autohtonismul a fost cel care a hrănit această rezistență. De aici originalitatea acestui spațiu, solicitat din toate părțile, încărcat de toate tentațiile și totuși menținându-se ca o unitate în mijlocul diversităților. Pentru un occidental, spațiul românesc este un fel de *prim cerc al alterității*. Un spațiu integrat civilizației europene, dar insuficient pentru a fi considerat întru totul european, un spațiu de margine, amalgam de viață citadină modernă și de primitivism rustic. Scriitorul francez Paul Morand observa nu fără amuzament în 1935 la București circulând prin oraș și mașini Ford, și căruțe trase de boi! O lume a relativului, unde intelectualul francez observa indulgență, adaptabili-

tate, optimism, un fel de nepăsare istorică, unde nimic nu era luat cu adevărat în serios, pentru că nimic nu merita să fie luat. Și toate acestea într-un loc în care natura e frumoasă, locurile sunt pitorești, oamenii sunt ospitalieri, arta e originală, ca și cântecele populare! Un spațiu de contraste.

Istoria românilor e o nevoie permanentă de interiorizare, de îndreptare „spre sine”. O dorință aproape niciodată împlinită. Și articolul dezvoltă sensul istoriei românești, o continuă căutare de identitate, „o dramă tăcută”, trăită de fiecare generație, o „istorie a contradicțiilor nerezolvate”, cum se exprima istoricul francez Catherine Durandin. Sunt relevate rolul creștinismului, sensul modernizării și reușita sa doar parțială. O sinteză a contrastelor. Trăiesc astăzi în societatea românească elemente dispartate de viață tradițională, nostalgii interbelice, structuri și atitudini comuniste, evoluții postcomuniste încă nu bine definite. Speranțele unei regăsiri istorice a românilor nu sunt puține: coeziunea statului lor într-o zonă tulbură, cu granițe în mișcare, capacitatea remarcabilă de receptare a modelelor, poziția sa strategică importantă pentru Europa, încadrarea în noile structuri ale continentului. Filosoful Constantin Noica scria că istoria românilor e deschisă tuturor posibilităților. Deci și tuturor speranțelor.

Prezentarea revistei s-a făcut în cadrul unei întruniri-dezbateri, deschisă de Joseph-Lluís Carod-Rovira, vicepreședintele Guvernământului Cataluniei, Benita Ferrero-Waldner, comisarul afacerilor străine al Uniunii Europene cu problemele vecinătății, Veronika Stabei, amasadoarea Sloveniei, Senen Florence, directorul Imed. Au fost prezenți, pe lângă autorii semnatari în revistă, numeroși invitați din toată lumea. Circa 150. Toți la ei acasă în dialogul care s-a desfășurat foarte susținut și extrem de interesant. Vorbitoarii au atins în cuvântul lor chestiuni abordate în revistă sau altele noi, dar încadrate ariei. Noi, de pildă, am abordat trăsăturile Europei de Est, subsumabile în bună măsură ideii că această zonă a continentului nostru produce mai multă istorie decât consumă.

Ion Bulei

GUVERNANȚĂ, PUTERE ȘI DEMOCRAȚIE

„Guvernanță, putere și democrație” a fost tema celei de-a treia universități de vară pentru democrație care s-a desfășurat la Strasbourg, organizată de Consiliul Europei, în perioada 30 iunie-4 iulie 2008.

Aceasta a constat în prelegeri, cursuri și seminarii interactive pe tematica anunțată. Obiectivul acestei școli este să pregătească elitele din țările recent aderate la Uniunea Europeană și pe cele din țările aspirante la aderare pentru un aport sporit la consolidarea democrației în țările lor de origine.

În acest context, o atenție deosebită a fost acordată termenului de guvernanță și în special ambiguității acestuia, alimentată de semnificația abstractă care îi este asociată și de obiectivele practice pe care le propune, responsabilitățile pe care le recomandă în organizarea complexă a statului (democratic european).

Evenimentul a fost punctat de prezența a extrem de numeroase personalități din zona teoretică și practică a democrației europene, cum ar fi, între alții: Right Hon Terry Davis, secretar general al Consiliului Europei, Roland Ries, Senator, primar al Strasbourg-ului, Per Sjögren, reprezentant permanent al Suediei la Consiliul Europei, din partea președintelui Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, Göran Lindblad, vicepreședinte al Parlamentului Consiliului Europei, Bruno Gain, reprezentant permanent al Franței la Consiliul Europei, Meglena Kuneva, comisar european pentru protecția consumatorului, Comisia Europeană, Mary Kaldor, director al Centrului pentru Studiul Guvernanței Globale, London School of Economics, Andrew McIntosh, membru al Camerei Lorzilor și raportor pentru libertatea presei la Parlamentul Consiliului Europei, Zarko Puhovski, profesor, Universitatea din Zagreb, Egor Gaydar, fost prim-ministru al Federației Ruse, Aiko Doden, jurnalist, NHK TV, Tokio, Steven Ekovich, profesor, Universitatea Americană din Paris, Violaine de Villemeur, director adjunct al Diviziei pentru Guvernanță Democratică, Ministerul francez al Afacerilor Externe, Giovanni di Stasi, directorul Centrului pentru Expertiză asupra

Reformei Locale de Guvernare, Directoratul General pentru Democrație și Afaceri Politice, Consiliul Europei, Leonora Kryeziu, director al Institutului pentru Studii Politice din Pristina, Boris Raonic, director al Școlii pentru Lideri Democratice, Podgorica, Jean-Paul Costa, președintele Curții Europene a Drepturilor Omului, Consiliul Europei, Andreas Gross, vicepreședinte al Parlamentului Consiliului Europei, președintele Comisiei pentru regulile procedurilor și imunităților, Elveția, Catherine Lalumière, fost secretar general al Consiliului Europei etc.

O întrebare centrală a fost aceea dacă guvernanta este sau un nou instrument în politică. Domnul Christian Savès, director adjunct la École Nationale d'Administration, Strasbourg, Franța, a arătat că, etimologic, vorbim despre arta guvernării, dar după cum indică sufixul este vorba despre tehnicile și abilitățile care trebuie implicate în „buna guvernare”. Guvernanta, ca bună guvernare, este un meșteșug politic, ce nu se referă la componenta de administrare inclusă în actul guvernării. Fenomenul tehnocrației studiat și de Pareto, Wagner și Burnham arată tendința de suprapunere a elitelor politice cu cele administrative. Tocmai această suprapunere a dat un prim temei legitim categoriei conceptuale de guvernanta.

Noțiunea se referă la totalitatea prescripțiilor, tehnicilor, rețetelor sau bunelor practici care dau garanția unei guvernări eficiente și plină de eficacitate, care ar aproxima deci un optimum politic. În fapt, poate indica o distorsiune a unui sistem democratic, în care guvernarea este realizată de către funcționarii publici, de către tehnocrați, care au preluat controlul deoarece politicienii au renunțat sau s-au discreditat în urma unor numeroase eșecuri. Astfel, guvernanta ascunde realitatea unei țări conduse de tehnocrați, de funcționarii specializați, de către aceia care ar trebui doar să administreze, sub conducerea sferei politice. Ambele percepții ale fenomenului sunt posibile, prima fiind pozitivă, iar cealaltă negativă. Dificultatea apare mai ales din faptul că atunci când cineva vorbește despre guvernanta nu este clar la ce semnificație sau la ce realitate se face referire, ceea ce agravează riscul confuziei.

Acest impas poate fi totuși depășit considerând că cele două realități nu sunt contradictorii, ci complementare. Prin combinarea perspectivei pozitive (afirmarea bunelor practici, a abilităților, a tehnicii profesioniste în domeniul larg al practicii democratice) și a celei negative (creșterea influenței elementului administrativ și acapararea controlului asupra domeniului politic de către administrație), guvernanta poate foarte bine să indice anumite crize majore din domeniul politic, până la alungarea factorului politic din viața publică prin privarea sa de orice putere. Iată o temă extrem de incitantă și fertilă pentru investigații viitoare.

Henrieta Șerban

„MODELUL SUEDEZ”

Din seria conferințelor lunare organizate de Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române semnalăm conferința cu tema „«Modelul suedez»: actori, procese, instituții” susținută de drd. Irina Stoica la data de 26 septembrie a.c. Autoarea și-a propus să definească și să pună în discuție particularitățile *modelului suedez* și să identifice elementele centrale care explică succesul pe care l-a avut acest model. Este vorba despre „modelul suedez de social-democrație” lansat în anii '30, în centrul căruia se află teoria *welfare state* și care s-a dovedit a fi unul dintre cele mai reușite modele economice din Europa. Potrivit vorbitoarei, modelul suedez s-a definit prin accentul pus pe politica de protecție socială (asigurarea venitului minim pe economie, șomaj scăzut, inflație scăzută, scutiri de taxe pentru întreprinderi care angajează muncitori, reforme legate de securitatea socială: sănătate, pensii, ajutoare). Pe de altă parte, însă, acest model social nu a stimulat inițiativa privată și evoluția economică deoarece s-a caracterizat printr-un nivel ridicat al fiscalității (rată mare de impozitare) care a fost folosit de stat în scopuri sociale (servicii gratuite pentru învățământ, sănătate).

În analiza fenomenului suedez, autoarea a relevat rezultatele neașteptate obținute ca urmare a aplicării politicilor prevăzute de „modelul Rhen-Meidner”. Cei doi economiști, Gosta Rhen și

Rudolf Meidner, membri ai Confederației Sindicale LO, au elaborat în 1951 o strategie economică bazată pe teoriile lui Wigforss, la baza căreia stătea dictonul „Salariu egal la muncă egală” în toate sectoarele de activitate. Aceasta i-a permis LO să promoveze idealurile egalitare ale mișcării sindicale.

Prelegerea a cuprins referiri la ascensiunea Partidului Muncitoresc Social Democrat, susținător al acestui model, partid care, singur sau în coaliție, a dominat guvernarea suedeză încă din anul 1932. Acest partid a guvernat, cu unele intermitențe, timp de 70 de ani și neîntrerupt timp de 40 de ani (coalițiile de dreapta sau centru-dreapta au reușit să câștige alegerile doar în 1976, 1979, 1991 și în 2006). De regulă, deciziile importante pentru dezvoltarea economiei suedeze s-au negociat împreună de către reprezentanții celei mai mari confederații sindicale (LO), cea mai mare federație a angajatorilor (SAF) și guvernul — care în esență reprezentau elita Partidului Muncitoresc Social Democrat. O trasătură cheie a „modelului suedez” a fost considerată măsura în care un grup relativ mic de lideri ai intereselor economice din societate s-au întâlnit și au decis planurile economice ale țării.

Irina Stoica a contextualizat perioada de vârf a aplicării modelului suedez și a rezultatelor guvernării social-democrate suedeze, anume cea dintre anii 1950 și 1970, perioadă în care Suedia a înregistrat o remarcabilă prosperitate economică. Practic, modelul suedez a oferit în această perioadă o alternativă viabilă la economiile centralizate și la cele ale pieței libere de factură neoliberală. În Suedia piața muncii, strict reglementată sub influența celui mai puternic sindicat, dicta la nivel național creșterile salariale și termenii contractelor de muncă.

Conferențiară a pus apoi în discuție stagnarea și cauzele care au dus la declinul acestui model economic. În acest sens a relevat că declinul social-democrației suedeze a început să se manifeste la începutul anilor '70, când valorile social-democrate ale solidarității și egalității au fost supuse atacului din perspectiva alternativelor neoliberale ale descentralizării și competiției de piață. Autoarea a identificat printre cauzele declinului social-democrației suedeze: devierea sindicatelor de la planul social-democrat adoptat în 1951, competiția între sindicate și internaționalizarea piețelor de afaceri și financiare. Deteriorarea sistemului de negociere salarială colectivă, tranziția de la o economie bazată pe industrie la una bazată pe servicii și, implicit, apariția unor noi sindicate formate din funcționari care nu s-au alăturat LO au dus la competiții între sindicate și la o creștere mai rapidă a salariilor decât cea a productivității. La noul cadru neoliberal al concurenței s-au adăugat efectele procesului de globalizare. În plus, din 1990 Suedia s-a confruntat și cu prima criză monetară din istorie din cauza internaționalizării piețelor. Transnaționalizarea a contribuit într-o măsură semnificativă la slăbirea sindicatelor în interiorul țării. În consecință, declinul modelului suedez a fost considerat ca un „triumf de moment” al neoliberalismului asupra social-democrației, după cum anul electoral 2006, în care suedezii au optat pentru o coaliție de centru dreapta condusă de Partidul Moderat, a fost considerat o reacție fermă de opoziție la celebrul model suedez al social-democraților.

Modelul suedez a reprezentat cea mai mare realizare a valorilor social-democrate europene obținute pe calea unei coordonări macroeconomice și a unui regim politic democratic. Chiar dacă astăzi nu mai poate fi aplicat, așa cum a concluzionat vorbitoarea, modelul s-a dovedit a fi un enorm succes pentru primii 20 de ani ai implementării sale și s-a dovedit eficient în asigurarea unei inflații scăzute, a unui grad mare de angajare a forței de muncă și a distribuției relativ egalitare a bunăstării.

Sanda Cincă